

Adiera Apar Mag Lokruok Ma Nyaka Ing'e

Johana noyale, Yesu noyale, Jote noyale kendo joyalo pod yale kawuono. En ang'o magiyalo? En Lokruok! Lokruok en achiel kuom puonj mag mise mar yie mar Jo-Kristo – kendo ng'ano ma ok otang' kaka ja-Kristo mar Muma nyalo kwede. Magi e adiera ma nyaka ung'e kaluwore kod puonj maber ahinyani.

“Lokreuru,” Petro nowacho, “kendo ng'ato ka nga'to kuomu nyaka batisi e nying Yesu Kristo, mondo richou owenu, eka Nyasaye nomiu Roho Maler” (Tich Jote 2:38). Wehegi nopong' kod Roho Maler kendo nowachgi chieng' Pentekost mane en odiechieng' maler mar higa ka higa kendo ne en “chieng' nyuol” mar kanisa mar Muma Manyien manyiso ni *lokruok* en chik mokwongo mar nwang'o Roho Maler. “Lokreuru” ne en chik mokwongo manogol kane “onywol” kanisa, kendo ne en wach mokwongo manotigo kuom duoko penjo maber ahinya. “Jowadwa, ere gima dwatim?” (Tich Jote 2:37).

Jandiko mar buk mar Jo- Hibrania wacho niya, “ulokru uwe timbe makelo tho” (Jo-Hibrania 6:1) kochako puonj mare mar “puonj achiel mokwongo mag wach Nyasaye” (5:12). Lokruok en okang' man kod “mise” (6:1) mar yie mar adiera mar bedo Ja-kristo, kuom mano odwarore ahinya moloyo ka ikwede e okang' moro amora.

Ber mar puonj mowinjoreni en ni omule kuom adiera e sigandni mag Muma Manyien ma wuoyo kuom lokruok e yo machiek kuom yalo mag Johana Ja-Batiso (Mathayo 3:2), Yesu Kristo (Mathayo 4:7), kod Jaote Paulo (Tich Jote 20:21). Mae ok onego mi wabed kod kiawa nikech Yesu nowacho ni jopuonjrene mondo “odhi olok ogendini duto jopuonjrene” (Mathayo 28:19), nowachonigi ni “mondo wach loko chuny olandi ni ogendini duto chakre Jerusalem” (Luka 24:47).

Winjo maber mar lokruok ber ahinya kuom Ja-Kristo mar Muma. Ng'ama dwaro dhi e batiso nyaka ng'e gima lokruok en kod gimomiyo odhi e lokruok kendo nyaka ong'e pogo lokruok mar adiera kod mar miriambo. Dwarore mondo obed gi ng'eyo chutho mar kaka lokruok otenore kod kuyo mag Nyasaye, ng'uono mar Nyasaye, kod yie makelo warruok.

Paulo puonjowa ni “Nyasaye ne ok odewo richo mane ji osebedo katimo e ndalo mane ok ging'eyo dwarone. To koro osegolo chik ni ji duto kuonde duto, mondo olokre owe richogi” (Tich Jote 17:30). Lokruok koro en somo ma onego som mos kendo kod tang' mang'eny ahinya. Puonj mar lokruok ni kuom dhano mawuok e ogendini duto kod pinje duto kendo en puonj maber ahinya mar wach maber mar Loch Nyasaye. Kaka jasomo mar Muma Manyien ma en David A. deSilva, Ph.D., wacho maber niya, “Lokruok en yo moket gi Nyasaye mar loso kind Nyasaye gi dhano...” (*Dictionary of the Later New Testament & Its Development*, p. 1011). En geno marwa ni bugni biro konyo ji mang'eny winjo maber “yorni moket maber gi Nyasaye mar winjruok ka gitiyo kode e ngimagi.

Adiera apar maluwogi kosom e yo makare to nyalo miyo jasomo mise mabeyo mar rieko mar puonj mowinjoreni.

ADIERA =1: LOKRUOK EN LOKO PARO KOD TIM

Lokruok tiende en *lokruok*, kata “loko paro,” W.E. Vine wacho niya, “E Muma Manyien somo mar [lokruok] otenore kod wuok e richo, kendo lokruogegi mag paro oriwo lokruok kowuok kuom richo ka ilokruok ir Nyasaye” (*An Expository Dictionary of New Testament Words*, p. 953). Lokruogegi mag paro gin lokruok mag tim kod mag paro makelo lokruok kuom tim. Mae tiende ni lokruok *kowuok* kuom ngima mopogore kod chik Nyasaye, kendo ka ilokruok ni yo mar ngima ma fwenyore gi chike Nyasaye moriwo Chike Apar kod chik mamoko kod ng’ado bura bende. Lokruok nyiso ni ng’ato weyo ngima mare – chunye, paro kod ringre – kuom dwaro mar Nyasaye kaka nonenore e Wach Mare manofwenyore.

Kuonde maber kod marach mag lokruok

Kuom rach, lokruok tiende ni ilokri kowuok kuom richo kaluwore gi kaka 1 Johana 3:4 wacho ni “richo en ketho chik.” Kuom ber, lokruok tiende en lokruok kuom *ratiro* kokalo e ngima mar yie kod rito chik kendo mae opogore kod timo richo gi weyo rito chik. Chike mang’eny mag chike Nyasaye kwerowa (gichako gi “Kik itim ma kata macha...”), to moro ka moro ni kod kore maber bende. Chik makwero lamo nyiseche manono tiende en “Lamo Nyasaye mar Adiera.” Chik makwero lamo gigo mopaa tiende en “Lamo Nyasaye kuom roho kod adiera.” Chik makwero kawo nying Ruoth Nyasaye kayiem nono tiende en ni “Lame kendo miyo nyinge duong’ kokalo kuom ranyisi mari maber.” Chik makwero nek tiende en ni “ibiro miyo mich mar ngima luor.” Kendo mae dhi nyime kamano.

Lokruok oriwo golo timbe mag richo mowach e Chike, kendo bedo kod paro gi timbe mabeyo mag koma ber mag Chike Nyasaye.

Olemo mag Lokruok

Lokruok chakore kod lokruok mag paro makelo lokruok kuom tim. E Tich Joote 3:19, Petro kwayo jowinjo mage niya, “Lokreuru... kendo unwang’ lokruok!” Lokreuru ni Nyasaye kuom yie kuom chike kod mich mage, kendo ulugi kuom tim.

Kane jo-Farisai kod jo-Sadukai ochopo aora Jordan kama ne Johana timoe batiso, Johana nowachonigi ni mondo giyang timbegi kendo ginyis adiera mar lokruok kuom timbegi: “Koro nyaguru olemo mabeyo kendo mowinjore gi lokruok,” Jabatiso nowacho komedo niya, “Omiyo yien duto ma ok nyag olemo mabeyo ibiro tong’ oko, mi wit e mach” (Mathayo 3:8,10).

Sigand Luka oriwo ranyisi mag olemo mag lokruok. “Eka ji nopenje [Johana] ni, ‘To kara ere gima onego watim?’ Nodwokogi niya, ‘Ng’at man gi sede ariyo nyaka chiw achiel ni ng’at ma

ongego, kendo ng'at man gi chiemo bende nyaka pog ni joma ongego.' Josol osuru bende nobiro ir Johana mondo obatisgi, mi ne gipenje niya, 'Japuonj, ere gima onego watim?' Ne odwokogi ni, 'Kik usol osuru moloyo kaka chik dwaro.' Askeche moko bende nopenje ni, 'Wanto ere gima onego watim?' Ne odwokogi niya, 'Kik uma ng'ato pesane gi thwon, kata kujigone wach, to pok muyudo ema mondo oromu'" (Luka 3:10-14).

Johana, ma tije nochomo lokruok, kendo mane Batiso mare ne iluongo ni "batiso mar lokruok" (Tich Joote 19:4), nong'eyo ni jogo molokre adiera biro nyiso lokruok mar kuom timbegi. Lokruok ok en lokruok mar paro kende, en lokruok mar tim bende.

Ng'eyo mar Paulo kaluwore gi puonj mar lokruok ne chal gi mar Johana. Koparo kaka nolokre e nyim Ruoth Agripa, Paulo nowacho kaka "noyalo mokwongo konyiso joma odak Damaski kendo modak Jerusalem kod joma odak e piny Judea duto, ni nyaka gilokre giwe richogi giduog ir Nyasaye, *kendo gitim gik manyisoni giselokre*. Eka nonyiso joma ok jo-yahudi bende kamano" (Tich Joote 26:20) . Mana kaka Johana, Paulo nong'eyo ni chal ma *ie* mar lokruok, ka oket kuom mise ma dwarore kendo korite e yo makare to en nyisruok kokalo kuom tije ma *oko*.

"Lokruok" ma ok nyag olemo

Kendo ndiko kete mondo obed thuolo ni ber lokruok ma iye golo "timbe mowinjore kod lokruok," kata lokruok mar tim. Ka ng'ato oyie kuom lokruok to oonge kod lokruok kuom timbege – oonge kod olemo madhi kod lokruok – kendo koro nitiere nyalruok ariyo: seche moko lokruok mar ng'ano owuon "nolal" kaluwore kod weche mag ngima pinyni kata chal moro ma ok ogen (som Mathayo 13:1-9, 18-23), kata lokruok ne onge.

Ber ma iye kod ma oko

Ber ma iye kod ma oko mar lokruok oriwre ahinya ma ok nyal pogogi. Sayans kod tim puonjowa kaka pachwa nyalo loko timbewa, kendo timbewa bende nyalo loko pachwa. Kuom weche mamoko, ber ma iye ma waluongo ni lokruok ("Paro") loko kaka timbewa nyalo bedo. Oketowa mondo warit Chike Nyasaye kendo mondo wayie mich mage kokalo kuom warruok. Kamano, omiyo Chike Nyasaye mondo olok pachwa; kendo ojiwo chal mar paro kod "tim" ma wang'eyo kaka lokruok.

ADIERA =2: LUONG MAR LOKRUOK NITIERE E CHUNY OTE MAR LOCH

Kaka nosewach kar chakruok, Yohana Ja-Batiso, manoyier kod Nyasaye kaluwore kod biro mokwongo mar Kristo nobiro koyalo ote mar lokruok: "Lokuru chunyu," nojiwo ji, "nikech Loch Polo chiegni" (Mathayo 3:2). Yesu bende noyalo lokruok: "Chakre kindeno, Yesu nochako lando wach, ka nyiso ji niya, 'Lokuru chunyu, nikech loch polo chiegni'" (Mathayo 4:17). Jaote Paulo nodhi ir jo-Yahudi kod joma ok jo-Yahudi "koyalo Loch polo", "ote mar lokruok" kuom Nyasaye kod yie kuom Ruodhwa Yesu Kristo (Tich Joote 20:21, 25).

Ne kaka otegi duto ni kod luong mar lokruok kotenore kod ote mar Loch Polo. Nyaka ing'e ni weche mowach malo kanyo e yo *machiek* gin mane Johana, Yesu, kod Paulo noyalo. Mae fwenyonwa mathoth. Onyisowa ni luong mar lokruok nitiere e chuny kendo en mise mar ote mar Loch Polo.

Yesu nomulo puonj mang'eny kuom "Puonj Mare Ewi Got" mong'ere ahinya kendo nonyiso adiera mar Loch Polo kokalo kuom ranyisi mang'eny. Kata kamano, Mathayo golo tij Yesu e yo machiek mar yalo kuom wes achiel: "Lokreuru, nikech Loch Polo chiegni." Kuom adiera, duto mane Yesu opuonjo otenore kod lokruok kod Loch Polo e yo achiel kata machielo.

Lokruok kod jogo molamnigi Loch

E Yalo Ewi Got, Yesu fwenyonwa timbe mag jogo molamnigi Loch Polo: Gionge kod ich wang', achaya, kata sunga; giywak ka oganda ok nyal yudo ratiro margi, gin kod gombo mondo ji obed maromre; gikecho ji, ok gitim timbe mag terruok kod timbe ma lalo ji, giikore kalo e pek moro amora molojo kar yie gimoro amora ni ni kare (som Mathayo 5:1-12). Joma olamnigi Loch polo iluongo kaluwore gi timbe ma kamago, to ka ng'ato ok nyal bedo kod timbe machalo kamago, mano nyiso ni dwarore monde obed kod Lokruok.

Yalo duto ma Ewi Got otenore kod penjo mar gima ng'ato nyaka tim koro eka odonji e Loch Nyasaye. E yo machiek omiyowa lokruok mag paro kod tim ma jogo molamnigi Loch Polo onego tim: Girito chik Nyasaye kuom luoro maduong' (5:17-20); ging'eyo ni timbe mag richo kaka nek kod terruok chakore e chuny to seche moko timbego dwaro okang' mager mar kedo kodgi (5:21-30); gimiyu luor singo mane oseket kod Nyasaye kaka kend (5:31-32): gihero adiera (5:33-37); kinde duto giikore weyo dondruok kendo gi kawo ting' mapek mar loso osiep marach mondo obed maber (5:38-48). Ginono dwachgi matut ahinya ka gibedo gi paro kod timbe mabeyo "ka gidwaro Loch Nyasaye gi timo gik ma Nyasaye dwaro..." (6:33).

Timbe machalo kamagi ok nenore ahinya e piny ma kawuono. Gin olemo mag chiwruok kuom teko mong'ere kaka *lokruok*.

Ngero mag Loch Polo

Ngero mang'eny mag Yesu kuom Loch Polo (ngero nyiso Loch Nyasaye kokalo kuom tim kata chal mar gimoro mong'ere; "Loch Nyasaye chalo kama...") otenore kod lokruok.

E ranyisi mar ngano kod ogolo (Mathayo 13:24-30), Loch Polo chalo "gi ng'at mane ochwoyo kodhi mabeyo e puothe." Sigamani en mar ng'at mane ochwoyo ngano e puothe mi jasike nobiro mopidho ogolo e kind ngano. Kane chamgi odongo to ogolo bende ne nie kindgi. Wuon puodho nonyiso jotich mondo owe ngano gi ogolo mondo odongi kamoro achiel nyaka ndalo keyo chopi eka ngano noketi e dero to ogolo nowang'i.

Yesu noloko tiend ngerono niya:

Ng'at mane ochwoyo kodhi mabeyo ne en Wuod Dhano, to puodho e piny. Kodhi mabeyo to en joma oyie Loch Polo, to ogolo e joma luwo Satan. Keyo to e giko piny, kendo jokeyo e malaika. Kaka ichoko ogolo kendo iwang'o e mach e kaka nochok ji, mi wang' chieng' giko piny. Wuod dhano noor malaikane mondo ochok gik moko duto mamiyo ji ketho, kaachiel gi joma richo, mi ogol oko e pinye, kendo owit e mach mager. Kanyo ywagruok gi muodo lak nobedie. Bang' mano joma kare norieny ka wang'chieng' e piny wuon-gi. Ng'at man gi it mar winjo to mondo owinji. (Mathayo 13:36-43).

“Ogolo” gin jogo ma “timo richo” kendo “*gi ketho chik.*” Ketho chik tiende en bedo “maonge chik.” Ogolo ketho chik Nyasaye. Ginyiso chuny *mopogore* kod lokruok. Komachielo, “ngano” nyiso “jok man kare.” Jandik Zaburi wacho niya, “nikech chikeni duto gin kare.” (Zaburi 119:172). Joma ni kare ema rito chike Nyasaye. Gin jogo manolokre kowuok kuom richo ma koro giluwu chik. Kaka “kodhi mabeyo” ma nyago olemo mabeyo, ginyago “timbe mowinjore kod lokruok.”

E ranyisi mar jatich mane ok oweyo ni wadgi (Mathayo 18: 21-27), Loch polo inyalo pim gi “ruoth moro mane dwaro mondo onon kaka jotichne tiyo gi pesane” (wes mar 23). Jatichne achiel ne onge gi yo ma dochulgo gopeno, omiyo nohombo ruodhe mondo okeche mi ruodhe noweyone gowino. Koro ng'atni kanowuok moromo gi jatich wadgi moro mane nitiere kod gope to notamore keche kaka en bende nosekeche. Agikone, mirima nomako ruoth ahinya mi notere e jela “mondo okume kuno nyaka chop ochul gowino duto” (wes mar 34). Somo man gi mise kuomwa yudore e wes mar 35: “Mano e kaka Wuora ma e polo bende notim ni ng'ato ka ng'ato kuomu ma ok oweyo ni wadgi gi chunye duto.” Bende nitiere somo kae motenore kod chakruok mar lokruok mar adiera. Lokruok mar adiera ok en mar kechri iwuon. En lokruok mar paro kod tim. Lokruok mar adiera paronwa mondo wang'e ni joma osewenegi bende nyaka kech jowadgi.

Seche ma ng'ato kwero richoge machon ir Nyasaye, kendo ochiwore owuon kuom ng'uono mar Nyasaye, kogeno chutho kuom ng'uono mar Nyasaye gi yie kuom mich mage mag warruok, ng'atno nyalo ng'eyo e chunye ni richone osewene. Ka lokruok mare ni kare – *kowuok kuom chuny* – to ok en mar kechruok owuon, obiro bedo kodo jing'o (ma ok ochune) mar weyone jowadgi kaluwore kod ng'uono manoyudo.

Weche moko mag Loch Polo bende nyiso tieng' maduong' mar lokruok. Ngech nyasi mar kisera (Mathayo 22:1 -14), jiwo ber mar yie kuom luong mar Nyasaye kendo yie kuom mich mage mag warruok. Ngero mar talanta (Mathayo 25:14-30) jiwo tich matek kod yie kuom timo tije ma Nyasaye osemiyowa mondo watim. Magi e tim kod dwaro mag chuny man kod lokruok, kendo sigana ma jiwo timgi kod dwarogi en “sigand Loch Polo” nikech onge ng'at ma biro donjo e Loch Polo ka oonge gi chuny manoseketi kod dwaro mar Nyasaye kaka osenyiswa kuom chike mage.

Yot mondo wane gimomiyo ote mare Yesu ogol kuom wes achiel: “Lokreuru, nikech Loch Nyasaye chiegni!” Wach maber mar Loch Polo en ote mar lokruok.

ADIERA#3: LOKRUOK LONG’O AHINYA KUOM CHIK MANOMI JOOTE

Ote ma Yesu chiko joote mage mondo oland e piny duto ema en ote manokelo, adierani otenore ahinya kod ote manosekalo. “Ote Maduong” mane Kristo oweyo ni jootene oket e yo machiek e Mathayo 28:18-20:

Yesu nosudo irgi mowachonigi [jopuonjre apar gachiel, wes mar 16] niya, “Osemiya teko duto e polo kendo e piny, omiyo dhiuru ulok ogendini duto jopuonjrena, kubatisogi e nying Wuoro gi Wuowi gi Roho Maler, kendo kupuonjogi rito weche duto masenyisou. To winjuru! An kodu ndalo duto nyaka giko piny.”

Wuowi (Yesu) ni kod “teko duto ... e polo kendo e piny.” Noyudo teko Mare kowuok kuom Wuoro, kendo otiyo kod teko Mare e piny kokalo kuom tij jopuonjre manopong’ kod Roho (ma emomiyo Yesu luongo “Wuoro ... Wuowi ... kod Roho Maler” kae). Kuom weche mamoko, kata obedo ni Yesu onge kuom ringruok, tijene pod dhi nyime kokalo kuom jopuonjre. Entiere e achiel kodgi e yor Roho Maler kendo kokalo kuomgi, odhi nyime chiwo luong mar lokruok kuom ikruok mar Loch Nyasaye.

Yesu wacho “ni mondo wach loko chuny olandi ni ogendini duto, chakre Jerusalem, mondo owenigi richogi e nyinge” (Luka 24:47). Ote mar “lokruok kod golo richo” nochak landi Jerusalem chieng’ Pentekost, kane Petro ochiwo yalo mane ni kod teko konyiso ni Yesu e Masiya manosingi kendo opuodhi. “Lokreuru, kendo ng’ato ka ng’ato kuomu nyaka batisi e nying Yesu Kristo, mondo richou owenu, eka Nyasaye nomiu Roho Maler” (Tich Joote 2:38).

ADIERA #4: NYASAYE CHIKOWA MONDO WALOKRE

Joma moko machalo kaka “hyper-Calvinists” nenore ka gin gi yie ni warruok en dwaro mar Nyasaye kende kendo en tenge ahinya kaluwore kod thuolo mar dhano mar timo dwachgi. Wach mapek oket kuom neno giko marwa mokwongo, yiero maonge chik, kod ng’uono ma ok geng’re. Riwruok mar dhano – kaachiel kod lokruok kod rito chik – kuom warruok ikawo kaka luong ma pile, kata okang’ mar ng’uono mar Nyasaye kende. Mae tiende ni warruok ma Nyasaye chiwo ok en kuom adiera mar ndiko. Kata odoko ni ochiko ji duto mondo olokre, kendo okumo jogo ma oknyal lokre kowito e mach ma ok tho, jogo moyier kende ema nyalo lokre kuom ng’uono mar Nyasaye – gin kendgi ema ginyalo lokre – kendo ok en wach ma dhano nyalo timo kuom dwaro mare owuon. Joma lokre timo kamano nikech ok ginyal kedo kod ng’uono mar Nyasaye.

Puonj machalo kamano duoko piny chik Nyasaye mar lokruok kuom weche mang'eny manono. Kare "Chik" en ang'o ka onge thoulo mar rite kata thuolo mar weyo rite? Dwarore mondo wabed kod paro ni Chik Nyasaye mar lokruok onge yiero?

E "Adiera #5" ma wadhi somo piny kae waneno ni lokruok kuom adiera en mich mar Nyasaye, to mae ok nyis ni chiwo mar warruok ma kare en yiero mar adiera.

Chik mar piny

Jaote Paulo iye nowang' kod nyiseche manono mane oneno kilamo Athens, kendo nowacho ni jo-filosofia ma Areopago ni "Nyasaye ne ok odewo richo mane ji osebedo ka timo e ndalo mane ok ging'eyo dwarone. To koro [kokalo kuom injili] osegolo chik ni ji duto kuonde duto, mondo olokre owe richogi" (Tich Joote 17:30). Gima Nyasaye dwaro ne dhano en ng'eyo mare mar adiera. Nyasaye ne "ok odewo" kido kod timbe mang'eny mag lamo nyiseche manono nikech miriambo manofwambre kendo okere, fuwo, kod terruok. To koro *sani* – wach maber mar Yesu Kristo kod Loch mare ilando kendo ler mar adiera rieny e mudho mar pinyni kokalo kuom yalo mag wach maber – ma Nyasaye chiko "ji duto kamoro amora" mondo olokre kuome! Luong mar lokruok ok ogeng' kuom joma wuok e dhok moro amora kata e piny moro amora; en kuom ng'ato ka ng'ato ("ji duto mawuok kamoro amora").

Kuom adiera, pod nitie bero miriambo mang'eny kod terruok e piny. Mano ok nyis ni Nyasaye pod ok luong ji kendo mondo olokre; tiende en ni kanisa pod nigi tich mang'eny monego otim. Chik Nyasaye mar lokruok otenore kod kaka kanisa tiyo tije. Yalo mar Wach bende otenore kod kaka Nyasaye chiko joge kuom lokruok.

Yiero makare!

Kiki bed jaketho nikech chik Nyasaye mar lokruok dwaro luong. Jogo mantiere kod it mar winjo chik nitiere kod *yiero* e nyimgi: Ginyalo rito chik Nyasaye kokalo kuom kwero richogi kendo yie kuom mich mage kod chik, kata ginyalo tamre winjo Nyasaye ka gidhi nyime dak e ngima ma giyiero, kuom mano *gikedo* kod ng'uono manokelonigi thuolo mar warruok.

Ee, ng'uono inyalo kedgo kendo inyalo tamruoke! Yiero ma Nyasaye oseketo e nyimwa en adiera kaka manoketo ne jo-Israel kanochikogi mondo girit chikege kosiemogi rach mar ketho chike manomiyogi: "Koro aluongo polo gi piny mondo obed joneno ni aseketo gik moko ariyo e nyimu mondo uyier. Gin ngima gi gueth, kata tho gi kuong'. To yieruru ngima, mondo udag maber kaachiel gi nyikwau" (Rapar mar Chik 30:19).

Kawuono, ka iwinjo luong Nyasaye mar warruok, to in gi yiero e nyimi. Yier ngima!

ADIERA #5: LOKRUOK EN MICH MAR NYASAYE

Mae ok en kwedo kata mino wach. Nyasaye chikowa mondo walokre: Kata kamano lokruok en *mich* mar Nyasaye. Ka “mich” *ichuno* kuom ng’ato, ok onyal bedo mich kata matin! Mich mar lokruok bende chalo kamano. Nyasaye ok chun ng’ato mondo olokre: Ng’ato ema nyaka chiw thuolo mar lokruok mondo obedie. Mae emomiyo lokruok kaka mich Nyasaye dwarore mondo owinje maber.

Nyasaye nomiyo Yesu duong’ kokete “e bade korachwich kaka jatelo kendo jawar, mondo omi jo-Israel *olokre* mondo owenigi richogi” (Tich Joote 5:31). Seche ma jo-Kristo moko ma jo-Yahudi noneno lokruok mar Kornelio gi jooode, “ne gimiyi Nyasaye duong’, ka giwacho ni, ‘kara jok ma ok jo-Yahudi bende Nyasaye oseylie mondo *olokre*, mi yud ngima” (Tich Joote 11:18). Paulo nitiere kod geno ni kokalo kuom teko mar Timotheo kuom loko jo-ketho mamoko, “kamoro dipo ka Nyasaye nyalo miyo chunyi lokre mondo ging’e adiera” (2 Timotheo 2:25).

To ere kaka ng’ato yudo lokruok? En yo mane ma Nyasaye “chiwogo lokruok”? Nyasaye, kokalo kuom Roho Mare, puonjo ng’ato mondo ofweny richo kod tim makare kendo mano miyo “owinjo” chik mar lokruok. Yesu nochiko ni bang’ wuok mare, Roho Maler nobi kendo “enonyis piny tiend richo, gi tiend tim makare, kod tiend ng’ado bura, mondo ji ong’e kaka gin joricho. To enonyisgi ni tamruok yie kuoma en richo. Bende ka adok ir Wuora mi ok uchako unena, to mano nonyisgi ni an ng’at makare. To bende abiro nyisogi ni bura osechakore, ka gineno ni oseng’ad bura ni jatend pinyini.” (Johana 16:8-11). Roho ng’ado bura ni piny mar richo kod tim makare kokalo kuom yalo wach maber mar kanisa.

Seche mang’eny Nyasaye tiyo kod chal mar ngima ma pile mondo omiwa mich mar lokruok. Michno nyalo biro kokalo kuom ranyisi maber mar Ja-Kristo wadu man machiegni kodi, kata kowuok kuom somo buk mawuoyo e wach Muma moro manyalo kelo mor, kata kuom neno chenro magwa mag “*Armor of God*” e TV, kata kowuok kuom gik matimore makawo jumbe mang’eny kata dweche, kata higni. Gik ma kelo buok mawawinjo e nyakalondo kata e TV kaka donjruok mag jo-njore manatimore tarik 11 dwe mar ochiko higa mar 2001, nyalo bedo gino manyalo miyo ng’ato nwang’ mich mar Nyasaye mar lokruok. Konchiel bende, gimoro kotimore maber kaka, ji mobiro kanachiel mondo okony dwoko piny achiedh nade mag jowadgi nyalo kelo chier ma nyalo miyo Nyasaye chiw michno mar lokruok. Nyasaye nyalo kendo otiyo kod gigo mabeyo kod maricho matimore e ngimawa mondo ochiergo dwaro mar lokruok.

ADIERA #6: LOKRUOK EN OLEMO MAR KUYO E YO MA NYASAYE DWARO

Jaote Paulo wacho ni “kuyo ma ng’ato bedogo e yo ma Nyasaye dwaro miyo olokre, kendo kelone warruok maonge ywago ang’e. Kuyo mar piny to kelo tho” (2 Jo-Korintho 7:10). Kuyo ma ng’ato bedogo e yo ma Nyasaye dwaro en winjruok majipo kuom hero Nyasaye. Kuyo machalo kamano ema Paulo wacho ni *nyago* lokruok. Kuyono ok en lokruok chutho; to en kaka

okang' mokwongo mar lokruok kata lokruok kuom paro kod tim. "Kuyo mar piny" to ok en gimoro mak mana kechruok mar ng'ato owuon. "Okelo tho" nikech en mar ng'ato *owuon* kar bedo mar *Nyasaye*.

Ok rach ka ng'ato kechre owuon, mak mana ni lokruok mar adiera ok nyal pim kod rom mar pi wang' machwer kuom ng'ato kata kinde motiyogo koywak ka entiere e chal ma kamano. Lokruok *oriwo* winjo ma tut ahinya, kendo ok en luong mar dhano. En *yiero*, ok en dwaro. Entiere e mise mar *hera*, ok winjo mag kuyo kata kechruok mar ng'ato owuon. En *yie* kod *chiruok*, ok en chal ma ng'ato podhoe. Olemo mag lokruok ok bi kokalo kuom winjo kata bedo kod kuyo: gin timbe madwaro mondo iyiego maonge ang'e.

Hulo richo.

Johana ndiko niya, "Ka wawacho ni waonge richo, to wawuondore kendwa, kendo adiera onge e chunywa. To ka wahulo richowa, to oweyonwagi, kendo opwodhowa kuom tim duto ma ok odhi kare. To ka wawacho ni ok wasetimo richo, to wamiyo odoko jamriambo, kendo wachne onge e chunywa" (1 Johana 1:8-10).

Rayaw maduong' mar lokruok mar adiera en *hulo richo*. Kuom hawi marach, hulo richowa seche mang'eny bedo manok kaluwore kod ikruok marwa mar yie hulogi. Wan kaka dhano wan kod nyalo mar paro gigo manosekalo, ka wawuondore wawegi kuom bedo gi yie ni richo machon ne ok dongo ahinya. Wawuondore kuom paro ni richo madongo gin mana "nyawo." Wapando pachwa kuom joma moko nyaka wawegi bende. Kuom yo moro wanyalo pando pachwa ma iye adiera kuom gigo mamudho e pachwa kendo watimore ka gima timbe moko mag richowa machon notim kuom dwaro maber.

Hulo richo tiende en bedo *ja adiera* kuomi iwuon chutho kod *Nyasaye*. Tiende en *hulo richogi* iwuon kokalo kuom lemo – kod kuom dwaro mari maber, kendo isingori mondo kik iwuondori iwuon kata odoko ni dwarogo gin mopogre ahinya kaluwore gi kaka gintiere.

Ruoth Daudi nenore ka gima pando richone bang' terruok kod Bathseba kendo ooro jaode mondo otho kama lweny ne gerie ahinya. Bang'e nochune mondo oked kod gino manotimo, kohulo richone kendo nolokre kuom kuyo ahinya.

A Nyasaye, kecha nikech herani mosiko! Ywe richona duto kuom ng'wononi maduong'. Lwok timbena mamono, kendo pwodha kuom richona. Ayie ni timbena mono, kendo gichando chunya seche duto. In kendi ema asekeithoni, ka atimo gik ma ok ler e nyimi. Kuom mano, ayie ni in kare kiyala, kendo ka ing'adona bura (Zaburi 51:1-4).

Daudi noyie ler mar ng'ado bura mar *Nyasaye* mondo okal e mudho mar chal mare ma iye kendo nohulo richo manotimo. Kar wuondruok ni richoge "ok ne dongo ahinya." Daudi *nohulo richone* – kowuok kuom chunye – kaluwore gi gino manotimo, kendo nochiwre owuon mondo *Nyasaye*

okeche. Kuyo mare ne en kuyo mar dwaro mar Nyasaye, ok ne en kuyo mar kechruok owuon; kendo hulo richo mare nowuok e chunye, to ok mar miriambo.

ADIERA #7: LOKRUOK EN OLEMO MAR NG'WONO NYASAYE

Samoro ji mang'eny pimo lokruok kod luoro manyalo bedoe ka ok wahulo richowa. Mano en luoro man kare, kendo jogo modak kaonge timbe mabeyo *nyaka* bed moluor. To luoro mar ng'ado bura kata ywago ang'e ok en rinyisi kende manyalo tero ng'ato e lokruok. Paulo penjo niya, “koso itimo kamano nikech ichayo Nyasaye nimar ong'won ahinya kendo ohore mos, mak okumi piyo? Donge ing'eyo ni *Nyasaye ng'won kamano mana nikech odwaro ni mondo ilokri?*” (Jo-Rumi 2:4). Kamano bende Petro wacho ni, “To kik upar ni Ruoth odeko kuom timo gima osesingore ni obiro timo kaka jomoko paro. Ooyo, ohorenu mos kapod orito, nikech ok odwar ni mondo ng'ato olal, to odwaro ni mondo ji duto olokre owe richogi ” (2 Petro 3:9).

Ng'wono Nyasaye nyiso horruok mare kuomwa. Kaluware kod pach dhano, Nyasaye “deko” kuom chopo singo mage; to gino mawaluongo ni “deko” ema en *horruok* mar Nyasaye kuomwa. Dwaro mare en ni mondo walokre, kendo ohore mos komiyowa thuolo mar timo kamano.

Ji mang'eny ok chiwrega kuom ngima mar rito chike Nyasaye ka gifwenyo adiera; nyalo kawo kawo kinde – kata *higni*, kuom jomoko. Kuom hawi maber, Nyasaye ng'won kendo ohore – *ober!* Ka wanwang'o lokruok ma waketo ngimawa kuome, omedo bedo kod ng'wono mang'eny kendo oweyonwa richowa.

Dwaro mar bedo mar dhano

Nitiere tiend ng'wono mar Nyasaye machielo makelo lokruok. Ng'wono mare fwenyore kuom chenro mare maduong' kuom dhano. Ji mang'eny bang' neno gik ma Nyasaye okano ni jok momako ranyisi mare, gineno ng'wono Nyasaye kaka pok ne ginenoga chon, kendo gilokre kuome gi chunyi duto.

Giko mar dhano iyangonwa e barua mar Paulo ni Jo-Rumi:

*Ji duto ma Roho mar Nyasaye otelonigi gin **nyithind Nyasaye**. To Roho ma useyudo ok loku wasumbini mondo uchak ubed maluor. Ooyo, Rohono lokowa **[nyithind]** Nyasaye, omiyo ng'ato ka ng'ato kuomwa ywak ni Nyasaye, ka lounge ni, “Baba! Wuora!” Rohono owuon oriwore gi chunyiwa kanyisowa ni **wan nyithind Nyasaye**. To ka wan nyithind Nyasaye kamano, to **wayudo mich ma osesingorenwa** bende. Adier, wayudo michgo **kaachiel gi Kristo!** Chutho, ka wayie neno masira kode, to wanayud duong' kode bende” (Jo-Rumi 8:14-17).*

“Lokruok” Mar Nyasaye

Ruoth Nyasaye nooro Jona mondo odhi Nineve “mondo osiem jodalano nikech richogi nosechopo e nyime.” (Jona 1:1). Jona notemo pondo mondo kik otim tich mane Nyasaye omiye mondo otim to bang’e noyudore koyalo ote mar Nyasaye ne jo-richo manodak Nineve:

“Jona nodonjo e dala mowuotho kuom odiechieng’ achiel. Eka nogoyo milome kama: ‘Bang’ ndalo piero ang’wen, ibiro ketho Nineve!’” (Jona 3:4).

Milome ma kamano chalo mana kaka angera kuom jogo mochayo Nyasaye. Mak mana ni ok ne en kamano kuom jo-Nineve:

Kane jo-Nineve owinjo gima Ruoth Nyasaye nowacho, ne giyiego. Ne gigoyo milome mondo ji otue chiemo, kendo ne girwako piende gugru giduto, joma dongo gi joma tindo machalre. Kane Ruoth owinjo wachno, noa malo e kome, molonyo lepe mag ruoth, kendo norwako pien gugru, mi obet e buru. Ruoth gi jodonge nogoyo milome e Nineve duto niya,

Onge dhano kata chiayo manobil chiemo kata dhi e kwath, kata mana modho pi. Nyaka girwakre gi pien gugru, kendo giyiwag ne Nyasaye gi tekregi duto. Ng’ato ka ng’ato mondo owe yorene maricho kaachiel gi timbene mag miero. Kamoro dipoka Nyasaye olokre moweyo mirimbe, mi ok watho.

Nyasaye noneno gima ne gitimo kaka ne giweyo yoregi maricho. Omiyo nolokre, mi ok okelo masira kuomgi kaka nosesiemogi (Jona 3:5-10).

Muma mar King James wacho e tieng’ mogik mar wes mar 10 niya: “...Kendo Nyasaye nohulo richono, manowacho nobiro timonegi; to ok notimo.” Mae nyiso e yo mayot ni Nyasaye noloko pache mondo kik oketh Nineve.

Ma en ranyisi maber mar kaka Nyasaye yie lokruok mar dhano. Yie marwa maber kuom luong mar Nyasaye mar lokruok nyalo kata dhiro “polo gi piny.” Ka wanono wachni maber, waneno ka Nyasaye noloko pache kuom gino mane odwaro timo.

Jo-Thiolojia mang’eny wacho ni Nyasaye onge kod nyalo mar loko pache, kuom mano giyie ni weche manonyis Jona e Jona 3:10 ok ni kare, to ok onego okawgi kaka gintiere. Mak mana ni mino weche kuom paro mar Nyasaye kod teko geng’o adiera maduong’ mantiere e wesni: Nyasaye yie kuom lokruok magwa! Wanyalo timo maber ma ok wawinjo weche paro mag jo-thiolojia maonge kod mise kendo ka wagoyo erokamano ni Nyasaye kuom winjo lamo magwa ka walokre ire gi chunywa duto.

Nyasaye noneno lokruok mar jo-Nineve kendo nokecho dalano. Wabende wanyalo bedo kod singo ni obiro timonwa gimoro amora ma ok okalo mano.

Kata iyie kata idagi, NONYWOLI mondo ibed *nyathi* Nyasaye – kuom adiera! En ketho kuom temo keto “machal” tiend ndiko mantiere malo kanyo. Weche magin “nyithind Nyasaye,” “Rohono owuon,” kod mich ma wayudo “kaachiel kod Kristo” ok en ngero ma timore ngang’ kaka wes moko wach ayanga. Kuom adiera, Nyasaye dwaro mondo wabed kode e achiel. Odwaro mondo oketwa e *familia* mare.

Mano hera maduong’ manadi ma Wuoro osenyisowa kuom luongowa ni nyithind Nyasaye; Adiera wan nyithinde! Gimomiyo piny ok ong’eyowa en ni, piny kia Nyasaye. Osiepena, kata mana sani wan nyithind Nyasaye, to kaka wabiro bet pok ofwenyore, to ang’eyo ni ka Kristo ofwenyore, to wanabed machal kode, nikech wananene kaka ochal. Ng’ato ka ng’ato man gi genoni kuom Kristo pwodhore owuon mondo obed maler, mana kaka Kristo bende ler. (1 Johana 3:1-3).

En *genoni* ma en – ng’eyo chenro mar Nyasaye kuom ng’ato ka ng’ato kuomwa – mamiyo “wapwodhre” wawegi, kata waduogo ir Nyasaye kuom lokruok mar chuny duto kendo wamiye ngimawa chutho. Lokruok mar adiera ok bi kokalo kuom kuyo mar dwach Nyasaye kende; obiro kuom ng’wono mar Nyasaye ka wafwenye kuom dwaro mare maduong’ kod kaka wanenre kuom donjo mare e ngimawa.

ADIERA #8: LOKRUOK DWARORE KUOM WARRUOK

Wachni nyalo nenore ka gima ok odwarore kuom jogo mosesomo adiera duto nyaka kae, mak mana ni dwarore mondo olere nikech jomoko mino wacho ahinya kuom paro mar warruok kokalo kuom “timbe” kendo ok giyie gi dwaro mar lokruok. Ka giwuoyo kuom lokruok, gihero wuoyo kuome kaka gima ikelo gi Nyasaye, to ok gima dwaro riwruok marwa gi Nyasaye. Giyie ni seche ma wawuoyo kuom lokruok kaka gino ma watimo kuom riwruok gi dwaro mar Nyasaye, wakelo warruok kuom dwaro marwa wawegi kendo mano chalo kaka puonjo “warruok kokalo kuom tim.”

Paulo ok nowacho ni warruok ok otenore kod riwruok marwa gi Nyasaye. Seche mane okwedo paro mar bedo makare kokalo kuom “timbe mag chik,” nowuoyo gi jo-Yahudi mane dwaro loko joma ok ne gin jo-Yahudi kuom timo timbe moko mag lamo mane Nyasaye ok oyango kowuok kuomgi. Dwaro mare ne en ni onge gima ng’ato ne nyalo timo mondo *Nyasaye omiye warruok*. Ma *ok* nyis ni riwruok mar dhano oriwo nyalo mar dhano mar bedo gi thuolo mar timo kaka gidwaro giwegi kendo ma ok otenore kod warruok.

Ndiko ni thuolo kuom wacho ni yangruok mari mar lokruok seche ma omiyi thuolo nitiere kuomi iwuon kendo en kod achiedh nade mosiko. Kuom mano, ok onego wadek kuom wacho ni yangruok mari mar lokruok dwarore chutho kuom warruok.

Kaka osewach nyime kanyo, “nyaka ulokru uwe timbe materou e tho” e puonj mokwongo man gi mise mondik e Jo-Hibrania 6:1-2. “Timbe materowa e tho” gin kaka, “timbe makelo tho.” Lokruok kowuok kuom gik ma kamago en *weyo* timogi. *Weyo* timo wach achiel nyiso *chako*

timo wach mopogore. Ka lokruokegi mag paro inyalo wach kaka “timbe,” mano tiende ni Timbe dwarore kuom warruok! Mano podi ok nyis ni itimo wach moro mar *piro* Nyasaye warruok. Warruok en mich ma Nyasaye chiwo nono to lokruok en chik moyie kuom michno mosechiw maonge chudo.

Nitiere ranyisi ma nyalo konyowa ka: Nyathi omi mtoka gi wuongi kaka mich mar kalo somo mar sekondari. Ka nyalo bedo ni nyathino ok dine okalo penj, ok dine oyudo mich mar wuongi. Wuongi ne onge kod gope mar mtoka; nomiye mtoka. Mtoka ne en mich kata odoko ni nyathini ne dwarore mondo otiek sombe ka pok omiye michno. Kamano bende, Nyasaye dwaro mondo ng’ato ka ng’ato kuomwa okaw mich manono mar warruok, mak mana ni odwaro mondo wariwre kode ka pok omiyowago. Riwrwok kod Nyasaye chakre kuom *lokruok*.

Lokri kata itho!

Yesu kane wuoyo kuom weche mathoth maricho mane osekalo, nosiemo jowinjo mage niya, “Ooyo, awachonu ni ka ok ulokoru uweyo richou, to uduto ubiro tho mana kaka ne githono” (Luka 13:2, 5). Lokri kata itho! Agikone, mae e yiero ma ng’ato ka ng’ato kuomwa nyaka kedgo. Paro mar Petro en ni “Ruoth ohorenwa mos kapod orito, nikech ok odwar ni mondo ng’ato olal, to odwaro ni mondo ji olokre owe richogi” (2 Petro 3:9) nitiere kod ote machal: Jogo ma ok “olokre” adiera “notho.”

Ote mag jonabi manoor kod Nyasaye nokelo yiero machalo kamano:

“Emomiyo an Ruoth Nyasaye anyisou un jo-Israel abiro kuom ng’ato ka ng’ato kuomu mana maromre gi timbene. Kuom mano, weuru timbeu mamono duto mondo kik uwe richo tieku. Adier, weuru richo duto ma usebedo ka utimo mondo ubed gi chuny manyien kod paro malong’o. Ere gima omiyo udwaro tho, un jo-Israel? Ok adwar ni mondo ng’ato otho. Omiyo an Ruoth Nyasaye awacho kama: Weuru timo richo mondo ubed mangima.” (Ezekiel 18:30-32).

Kae, Nyasaye wuoyo kod jo-Israel kuom weche manonyisgi e winjruok mar Sinai, to chik mar “lokruok kata tho” ni kuom piny duto, kendo oteno ahinya ber dwarruok marwa mar riwrwok kod Nyasaye kaluwore kod achana mar warruok.

ADIERA #9: LOKRUOK OK NYAL POGI KOD “YIE MAR WARRUOK”

Kane jarit jela mane rito Filipino nopenjo niya, “Jodongo ere gima onego atim, eka akwo?” Paulo gi Sila nomiye duoko niya: “*Yie* kuom Ruoth Yesu, eka inikwo, kaachiel gi joodi” (Tich Joote 16:30-31). E buk mar Mariko kaluwore kod “ote maduong” Yesu wuoyo kowacho kama, “Dhiuru e piny duto, uland Wach Maber ni ji duto. Ng’ama oyie kendo obatise, nokwo, to ng’ama ok oyie bura nolo” (Mariko 16:15-16). Kane jatend Ethiopia openjo Filipini ni “Ang’o ma

koro dimona yudo batiso?” to Filipino nodwoke niya, “Inyalo yudo batiso kiyie gi chunyi duto” (Tich Joote 8:36-37). Kane jo-Samaria “oyie kuom Filipino ka lando wach maber mar Loch Nyasaye, kod nying Yesu Kristo, ne obatisgi, chwo gi mon” (Tich Joote 8:12).

Joma dwaro dhi e Batiso mar Kristo dwarore mondo obed kod “yie” kende. To mano tiende nang’o? En yie machalo nade madwarore kuom warruok, to otenore nade kod lokruok?

Yie makelo warruok!

Bende yie maonge kod tim nyalo reso ng’ato? Jakobo dwoko penjoni e barupe machiek:

Owetena, ere ohala ka ng’ato owacho ni, “An gi yie,” to ok oti gik manyiso ni en gi yie? Bende yieneno direse? Ka owadwa kata nyaminwa moro onge lewni, kendo oonge kata mana chiemb odiechieng’ achiel, to eka achiel kuomu wachone ni, “Dhi gi kue, kendo rwakri gi lewni, bende bed gi chiemo moromi”, to ok omiye gimoro amora ma ochando, koro ere ohala mar wachone kamano? Yie bende chalo mana kamano. Ka en kende maonge tim, to en mana gima otho. To ng’ato nyalo wacho niya “Ng’at moro nigi yie, to ng’ama chielo nigi tim.” Ng’at ma kamano to adwoko ni, “Nyisae kaka ng’ato nyalo bedo gi yie, ti onge gi tim. An to gik ma atimo ema nyiso ni an gi yie.” Donge iyie ni Nyasaye en achiel? Mano ber! To kata mana jochiende bende nigi yie ma kamano, to yiegino miyo gikirmi! In ng’at mofuwo, idwaro ni mondo onyisi ni yie maonge tim en mana gima nono koso? (Jakobo 2:14-20).

E ndikogi, “bedo kod yie” kod “yie” gin weche machalre. To kaka Jakobo nyiso, chal mar yie ma ok nyag olemo ok en gimoro. Kata Jochiende bende owacho ni nitiere kod yie machalo kamano. Ma ok en gimoro mak mana bedo kod paro. Yie mamoro Nyasaye en – “yie ma kelo resruok” mar adiera – kendo en yie mamiyo warito chike Nyasaye ka wayie kod mich mage mag warruok.

Ranyisi mar Jakobo keto wachno bedo kare ahinya. “Hero jowetewa” nyalo miyo ng’ato timo gimoro amora moloyo ka ng’ato nyiso wadgi ma koyo chamo, kata ma kech kayo, kata maonge kar nindo ni mondo “odhi gi kwe, kata oyo mach mondo oyieng” oken hera kata matin. To “yie” moro amora mamiyo ng’ato ok tim gimoro amora mak mana wacho ni “ayie” ok en yie makelo resruok! Yie mar *adiera* – makelo resruok – en yie makelo lokruok mabeyo mag timbe. En *yie mowinjore* kendo ema miyo ng’ato bedo kod lokruok – molokre kuom pache nyaka kuom timbene bende – kendo mano kelo ngima mare kuom winjuok gi dwaro mar Nyasaye. Mae e chal mar “yie” ma ndikoni omulo kar chakruok mar wach miwuoyoye. “Yie kuom Ruoth Yesu to ibiro yudo resruok” ok nyis ni ji duto magolo paro kuom sigand Yesu biro yudo “resruok.” “Yie” makelo resruok en yie makelo lokruok.

Ranyisi mag yie

Buk mar Jo-Hibrania wacho ni “yie en bedo gi adiera ni wabiro yudo gik mwageno, kendo en bedo gi ratiro maonge kiawa ni gik ma ok wanyal neno nitie” (Jo-Hibrania 11:1). Ne en *bedo gi adiera* kod yie ema nodhiro chwo kod mon e kinde mag Muma machon timo timbe mabeyo kaluwore kod dwaro mar Nyasaye. “To ng’at maonge gi yie ok nyal bet malong’o ni Nyasaye, nimar ng’ama dwaro biro ir Nyasaye nyaka yie ni Nyasaye nitie, kendo ni en gi mich momiyo joma dware (wes mar 6).

Abel, Enok, Noa, Abraham, Sara, Isaka, Jakobo, Josef, Musa kod joma moko mang'eny "Ne Nyasaye oyiego nikech yie mane gin-go (wes mar 39). E ranyisigi te, waneno chik ma Jakobo oketo thuolo ahinya: yie mar adiera – "yie makelo resruok" – en adiera kod yie manyago tim. Yie machalo kamano otenore kod lokruok kendo okginyal pogre.

Kuokolewa kwa neema kupitia imani

Paulo ndiko niya, "ne uyie kuome mi oresou mana kuom ng'wonone, to ok kuom gik mane utimo un uwegi. En mana mich mar Nyasaye. Ne ok owaru nikech gimoro amora ma usetimo, omiyo kik ng'ato pakre" (Jo-Efeso 2:8-9). Ji mang'eny ni kod yie ni wesgi ok winjre kod paro mar Jakobo kaluwore kod yie kod tim. Kata kamano, onge gima nyalo bedoe mopogore kod adiera. Paulo ndiko kuom yie ma Jakobo pako. Jakobo pako yie manyago timbe to mae e gima Paulo nitiere godo e pache seche mowacho ni resruok biro kuom ng'wono mar Nyasaye kokalo kuom yie mana kaka ndiko mare wacho thuolo niya: "Wan chuech manyien mar Nyasaye. Nochueyowa kuom Kristo Yesu mondo wabed joma timo *timbe mabeyo*, mane Nyasaye owuon oikonwa mondo watim" (wes mar 10).

Jandiko mar Jo-Hibrania wuoyo kuom "mise mar lokruok mondo wawe timbe materowa e tho kendo wayie kuom Nyasaye" (Jo-Hibrania 6:1). Kaka lokruok kod yie oket kamoro achiel kae nyiso lony mar jandiko kaluwore kod puonjgi man kod mise: Gin weche ariyo motenore kod somo maber ahinyani.

ADIERA #10: LOKRUOK OK RUM KUOM LOKRUOK MOKWONGO

Seche moko ng'enywa paro ni lokruok en gimoro mitimo dichiel – gimoro mwatimo e chakruok mar wuodhwa gi Kristo. To nitiere weche mathoth mohingo mano. Nitiere lokruok mokwongo, mak mana ni dwarore mondo wang'e ni lokruok ni kodo *tienge*. En gima dhi nyime, kendo ofwenyore kuom Wach Nyasaye seche duto, lemo seche duto, to kod tweyo ma seche duto. Seche moko wach ma lero lokruok maber kaka yo mar ngima en *dongruok* – en okang' mar lokruok mitayo kod bedo motegno.

Lokruok kaka tieng' ohingo tim ma seche duto mar winjruok – kata kamano mano en tieng' mare moyangre. Bende en *chal mar paro* moketi kod Nyasaye kendo magudo kamoro amora mar ngima mar ng'ato. Imiye duong' kuom "winjo" Roho Maler, ma tayo ng'ato e yo moket kod chik mar Nyasaye; igole oko kuom kwedo bedo mar Roho.

Weyo luong mar Roho en wach maduong' ahinya. Jakobo ne wuoyo kuom jo-Kristo mane odonjo e weche mag piny kane ondiko niya:

Emomiyo winjuru Nyasaye. Tamuru Satan to noringu. Nyasaye to kusudo ire to nosud iru. Un joricho, lwokuru luetu, kendo un johubagabaga, puodhuru chunyu. Koro ma e kinde ma onego ubedie gi kuyo, kuywak kendo ugoyo nduru. Ber mondo nyiero munyierego olokre ywak, kendo mor ma un-go olokre kuyo. Bolreuru e nyim Nyasaye, eka enoting'u malo (Jakobo 4:7-10).

Chik mar Kristo ne kanisni abiriyo mantiere Asia opong' kod siem mar lokruok mapiyo to kod weyo timbe ma kedo kod dwaro mar Nyasaye (Fweny 2 kod 3). Paulo ne dwaro mondo kanisa ma Korintho kik bed e chokruok kod Ja-Kristo maonge timbe makare nyaka olokre kowuok kuom timbe mage mag richo (1 Jo-Korintho 5:1-5). "Sunga musungorugo ok ber," Paulo nowacho. "Donge ung'eyo ngero mawacho ni, 'Thowi matin kuodo mogo duto modwal?'" (wes mar 6). Paulo ne wuoyo kuom lokruok mar ng'ato owuon kod mar oganda.

Kaka osewach malo kanyo, lokruok oriwo nyaka chal mar paro. Ohingo tim mar odiechieng' achiel, en *ngima mar rito chik* moriwo lokruok madhi nyime – *dongruok* e yo mar Roho – kod gombo mar dhi nyime timo dwaro mar Nyasaye, ok mana kuom yudo mich mar rito chik to nikech en kare e nyim Nyasaye.

Kuom adiera, onge kata achiel kuomwa mantiere kare chutho. Seche moko wakier kendo wadok chien, kendo seche moko watimo richo. Wagoyo ne Nyasaye erokamano nikech obiro yie lokruok marwa kendo oweyonwa richowa mana ka waduogo ire ka wakwaye kony mare. Bende ja-Kristo matimo richo nyalo puodhre kokalo kuom lokruok duog e ng'wono mar Nyasaye mopuonj maber e Ndiko:

"Kuom mano, nyaka wapuodhre kuom gik moko duto mamiyo ringruok kod chuny bedo mochido, mondo wadok joma ler chuth, kwabedo joma oluoro Nyasaye" (2 Jo-Korintho 7: 1).

Dwaro mar Nyasaye en ni mondo ji duto olokre kod miyowa mich mar lokruok. Mana ka wagombo bedo kod hera, kata ka dipo ni waselal kuom kinde matin, oikore seche duto nikech wan mondo orwakwa kendo e chokruok kode chutho.

DWARORE MONDO ITIM ANG'O?

Ka nyalo bedo ni ichopo e ng'eyo mar adiera – ng'eyo chike Nyasaye; ng'eyo yorene mag ngima kaka onyis kokalo kuom Chikene Apar; ng'eyo mich mage mag warruok kokalo kuom Yesu

Tueyo kod Lokruok

Tueyo en dhi maonge chiemo kod modho kuom seche matin, odiechieng' mangima kata mohingo kanyo. Odiechieng' kende mochikwa ni nyaka watwe en Chieng' Migolonwae Richo (Tim Jo-Lawi 23:26-32), ma en odieching' maler mar higa ka higa. Chik mar "riyo kech...due apar due mar abiriyo...chakre odhiambo mar due ochiko nyaka odhiambo mar due apar kik uti" (wes mar 27, 32) nikech en chik mar tueyo kuom seche piero ariyo

gang'wen, chakre chakruok nyaka giko mar sabato ma higa ka higa.

Kata kamano tueyo bende ber e kinde mopogore mag higa. Yesu ok nomako ahinya ni mondo jopuonjrene otue (Mathayo 6:16). Kanisa mokwongo ne tueyo (Tich Joote 13:2; 1 Jo-Korintho 7:5). Tueyo en gima Nyasaye oyie godo. Onyalo bedo kaka misango nikech ber mar chiemo ikawo kod lamo, somo kod paro.

E ndiko, tueyo ahinya otenore kod lokruok. Jodak ma Nineve notueyo kane gilokre ir Nyasaye (Jona 3:5-10). Kane Samuel nowacho ni jo-Israel mondo olokre ir Nyasaye, “ne gitueyo chiemo chieng'no, ka giwacho niya, “Waseketho e nyim RUOTH Nyasaye”” (1 Samuel 7:6). Kendo Tueyo ineno kotenore kod lokruok.

Tueyo en yo mar nyiso gi oko ber ma iye mar lokruok. Timbe ma oko manyiso ber ma iye adiera nyalo kelo ber ma iye. Kuom ranyisi, tim mar chiwo kikonyo jo-modhier jiwo teko ma iye mar bedo kod chuny maler kod hera kuom joma moko. Kamano bende, ranyisi ma oko mar tueyo kelo lokruok ma iye. Ojipo gi e chuny kendo ojiwo ng'ato mondo obed kod teko mar rito chik.

Seche ma tueyo en gima long'o ahinya, chike moko bende nitiere mabeyo. Mana kaka gimoro malong'o, tueyo inyalo tigo marach. Jo-Israel machon ne nenore ka gima giparo ni ne ginyalo yudo ber mar tueyo ka ok girito chike Nyasaye (Isaya 58:3-7). Yesu nogolo siem kuom tueyo mar miriambo:

“Ka utueyo chiemo, to kik ujuond wang'u kaka joma wuondore ni ohero Nyasaye timo, nikech gin gijuondo wang'gi mondo ji one maonge kiawa ni gitueyo chiemo. Adier awachonu ni giseyudo pokgi” (Mathayo 6:16). Jo-miriambo ok ong'eyo ber mar tueyo nikech gitiyo kode mondo giberre giwegi.

“To in kitueyo chiemo,” Yesu nodhi nyime, “to los alosa wiyi kendo ilwok wang'i kaka pile mondo ji kik ng'e ni itueyo chiemo, to mak mana Wuonu ma okne mondo ong'e, eka Wuonu nogo maneno gik motim ling'ling' nomiyi pokni” (Mathayo 6:17-18).

Tueyo dwarore kitimo ni Nyasaye to ok ne wawegi. Mano kende eka Nyasaye nyalo nene gi e iye kaka lokruok mar rito chik.

Kristo manochiwre owuon nikech richo mag piny; nikech chier kuom joma otho; nikech Loch Nyasaye kod mich mag joma owarore – kendo ka *iyie* adiera mar wach maber mar Kristo kod Loch mare to kara weche mosiko mag Petro nitiere e chunyi:

“*Lokreuru...* kendo ng'ato ka ng'ato kuomu nyaka *batisi* e nying Yesu Kristo, mondo richou owenu, eka Nyasaye nomiu Roho Maler” (Tich Joote 2:38).

Ka nyalo bedo ni in achiel kuom jogo manosebedo e ng'eyo adiera chon, kendo niyie luong mar lokruok kod batiso, kendo niyudo Roho maler, bang'e to nibedo mabor kod Nyasaye midok kuom chalni machon kata nibedo maonge geno mi achiedh nade ohingi, kara Wach Nyasaye nitiere kod ote kuomi bende:

“To ka wahulo richowa, to oweyonwagi, kendo opwodhowa kuom tim duto ma ok odhi kare, nikech en jaadiera, kendo otimo mana gima kare” (1 Johana 1:9).

Ka in wendo e yie kata in Ja-Kristo “moselal”, Nyasaye gombo mondo orwaki e chokruok mare mar hera mar joge.

Okang' maluwe ni e wiyi.

Translated by Elijah Onyango Ogeda

elijahogeda@gmail.com